

Flyktingströmmen fyller redan överfulla läger

De har kallats världens största, flyktinglägren runt Dadaab, som rymmer uppemot en kvarts miljon människor. Få av dem tror att de snart ska kunna återvända hem till Somalia, trots fredsförhandlingar och nya försök till regeringsbildning i det statslösa landet.

– Varje dag ser vi nya flyktingar komma hit och bli våra grannar, så jag har inga såna förhoppningar, säger Abshira Aden Mohammed, som har levt i lägren i nordöstra Kenya i sjutton år.

ALI MOHAMMED ISAAQ HAR ERSATTS av en massa hjälporganisationer. I sjutton år har hans fru och barn levt på utdelad mat medan han, den tänkte familjeförsörjaren, har tvingats titta på.

– Jag ser mina barn desperata, inga kläder. Min fru är sjuk. Och här står jag, säger han.

Han pekar på sig själv: en man med gråstrimmigt hår och uppgiven blick vid köerna till matdistributionen.

– Jag är egentligen en stark man, men vad kan jag göra?

En del av männen runt omkring nickar, blickarna riktade ned i sanden. Några av kvinnorna fnissar, varken elakt eller glatt, åt det som Ali säger:

– Männen har ingen makt längre. De sitter övergivna, sysslolösa i lägren, i ett fängelse.

Ali berättar en personlig historia som sammanfattar ett helt samhälle. Sedan 1991 har invånarna i flyktinglägren runt Da-

daab varit beroende av de internationella organisationernas arbete; deras matransoner, sjukvård och sysselsättningsprogram. Organisationerna har blivit familjeförsörjare.

– Hur det känns? Man kan få mentala problem, bli galen. Vi är strandsatta och omvärlden tittar på, säger han.

Alis maktlöshet beror delvis på den kenyanska regeringens ”encampment policy”, som innebär att ingen flykting tillåts lämna lägren utan särskilt tillstånd. Att arbeta, studera eller bara vistas utanför lägren på lagligt vis är därför en omöjlighet för många.

– Jag har inte sett någon annan stad än Dadaab sedan vi kom hit i februari 1992, säger Ali.

NÄR DE TRE FLYKTINGLÄGREN runt Dadaab etablerades var de tänkta som tillfälliga hem åt människor på flykt undan striderna efter den somaliska militärregimens fall. Lägrens infra-

struktur, latrinerna, skolorna och vattenledningarna i nordöstra Kenyas dammiga halvöken, var till en början anpassad för 90 000 människor. Maxkapaciteten skulle vara uppemot 180 000.

I dag lever närmare en kvarts miljon människor i lägren. De tidiga flyktingarna, exempelvis Ali Mohammed Isaaq, har under åren fått se hur våg efter våg med nya flyktingar anlant. Bara det senaste året har befolkningen ökat med nästan 40 procent.

BAKOM DEN SENASTE FLYKTINGVÅGEN ligger två års intensiva strider, som tvingat över en miljon somalier att fly sina hem. På ena sidan har övergångsregeringen TFG och deras etiopiska stödtrupper stått, på den andra en rad oppositionsgrupper, däribland resterna av de islamiska domstolarnas förbund, ICU, och olika islamist- och klanmiliser.

– Vi försöker ta emot alla nya flyktingar som kommer, men alla måste leva väldigt tätt ihop, säger Ali Mohammed Isaaq.

De senaste politiska framstegen har inte resulterat i någon snabb förändring, varken i Dadaab eller inne i Somalia. Trots det etiopiska tillbakadragandet av trupper, samt en politisk uppgörelse mellan TFG och den huvudsakliga politiska oppositionen Alliance for the Re-Lberation of Somalia, ARS, har striderna och flyktingströmmen fortsatt.

Andra oppositionsgrupper, exempelvis den radikala islamiströrelsen al-shabaab, har behållit den territoriella kontrollen över nästan hela södra Somalia.

Delar av oppositionen, som sedan länge splittrats längs klanlinjer och ideologiska skiljelinjer, har ställt sig på andra sidan. I bakgrunden har samtidigt ekonomiska aktörer, som tjänar på en fortsatt konflikt och drar nytta av det statslösa tillståndet, fortsatt att finansiera olika väpnade grupper.

Konsekvenserna märks i köerna utanför grinden till UNHCR:s registreringskontor. Varje vardagsmorgon radar hundratals män-

niskor upp sig i den 35-gradiga värmen, mest kvinnor och barn. De trängs intill stängslen, långt från skuggan under träden en bit bort.

– Det stora problemet är att vi nu inte har plats för fler människor i lägren, säger David Owalo, som ansvarar för UNHCR:s registrering.

Han konstaterar uppgivet att de nyanlända får tränga ihop sig med gamla flyktingar. De boytor på tolv gånger femton meter som tidigare tilldelades varje familj är slut.

– Antalet flyktingar i lägren ökar för varje dag, men det finns ingen ny mark. Vi får säga åt folk att bo med släktingar eller klanmedlemmar.

Däremot är det få i köerna till registreringen som i första hand kommenterar trångboddheten.

– Här hörs inte ljudet av kulor, svarar Amina Ahmed Sheikh, på frågan om hur det var att komma till Dadaab.

HON FLYDDE FRÅN MOGADISHU till fots med sina tre barn, sedan deras far hade dödats av etiopierna. Han var en religiös man, förklarar hon, en sheikh. En dag kom de bara och slet ut honom, dödade honom.

Ändå är det inte etiopierna som Amina klandrar i första hand.

– Grundproblemet var al-shabaab. Det var de som i första hand orsakade hans död.

Nu vill hon bara hitta någonstans att bo och någonting att sova på.

– Jag har ingenting och ingen som tar hand om mig.

Den som ser sig omkring i lägren runt Dadaab inser att åratals befolkningsökning inte bara inneburit mer av samma sak. I takt med att lägren vuxit, antalet tukuls, hyddor, ökat, boytorna krympt, sysslolösheten brett ut sig, har också den sociala strukturen förändrats.

DE PROBLEM SOM REDAN TIDIGARE FANNS har förvärrats. Säkerheten har försämrats och våldet inne i lägren ökat. I slutet av förra året drabbade det även UNHCR, som fick en av sina bilar attackerade av beväpnade män.

– Liknande incidenter hade vi aldrig haft tidigare, säger David Owalo.

Dessutom har en ny underliggande spänning mellan gamla och nya flyktingar uppstått. Konkurrensen om de gemensamma resurserna är en huvudanledning, enligt både nyanlända och gamla.

– Vattentillgången i lägren är densamma som tidigare, trots att vattnet nu ska räcka till så många fler, säger Ahmed Ali Farah, som kom till lägren i början av 1990-talet och bor i det största av de tre lägren, Hagadera.

Medan han sorterar i sin lilla grönsakshandel på marknaden förklarar han att samma sak gäller möjligheterna till sjukvård och ströjobb. Allt ska delas av fler. Ingenting ökar i samma takt som befolkningen.

– Vårt läger var tänkt för 30 000 personer och vi är på väg upp emot 100 000 invånare. Det skapar såklart problem, säger han.

Abshira Aden Mohammed, som även hon tillhör den äldre

generationen, ger en delvis annan bild: en bild av hur människor trots allt delar med sig av saker som de själva har brist på. Hon stirrar argt åt frågan om varför hon ger av den lilla mat hon har till de nya som kommer.

– De svälter ju. När vi kokar mat så får vi koka extra åt dem.

Att hon skulle kunna återvända den närmaste tiden är inget som hon tror. Snarare räknar hon med att bli kvar.

– Jag ser nya människor komma varje dag, så några sådana förhoppningar har jag inte. Om det blir fred, lugn och stabilitet återvänder jag, men jag ser inte det ändå nu.

Problemet är att alternativen till att stanna kvar är så få. Ingen av de ”hållbara lösningar” som UNHCR förespråkar är särskilt sannolik i nuläget. Hennes familj kan inte återvända på grund av läget i Somalia och de kan inte integreras i det lokala samhället på grund av den kenyanska regeringens ”encampment policy”.

– Jag skulle däremot vara enormt tacksam om något väster-

ländskt land bara kunde ta mig härifrån, säger hon.

Men att komma till ett land i väst ser de flesta som en svår-uppnåbar dröm. Bara en liten minoritet av alla flyktingar i Dadaab har möjlighet att flytta till ett tredje land.

– I mitt område har en familj fått ”resettlement” sedan jag kom hit, säger Ali Mohammed Isaaq, som nästan slutat hoppas på en sådan möjlighet.

DE FÅ ALTERNATIVEN LIGGER TILL GRUND för den kollektiva hopplöshet som präglar mycket av lägren runt Dadaab. En hel generation har fötts och vuxit upp här, kanske även gift sig och fått egna barn, en del utan att se särskilt mycket av världen utanför lägren. Att en andra generation ska tvingas växa upp på samma sätt är det som alla fruktar och ingen kan utesluta.

David Owalo, som varje dag ser nya barn anlända till registreringen, suckar åt tanken.

– Den risken finns fortfarande.

TEXT & FOTON: MAGNUS BELLANDER